

Myra van Zwieten

directeur van De Goede Werker, tot oktober 2012 onderwijscoördinator professioneel gedrag in het AMC

JONGE ARTSEN NEMEN ZELF VERANTWOORDELIJKHEID VOOR HUN HANDELEN

Gedrag co Tuitjenhorn stemt optimistisch

Het verslag van de coassistent die de zaak Tuitjenhorn aan het rollen bracht, geeft aanleiding tot optimisme, vindt voormalig onderwijscoördinator professioneel gedrag Myra van Zwieten. Het biedt een inkijkje in de leefwereld van een nieuwe generatie dokters die professionaliteit serieus neemt.

Professionele verantwoordelijkheid begint bij jezelf. Het verslag van de coassistent van huisarts Tromp in Tuitjenhorn, gepubliceerd in de Volkskrant, laat zien dat zij dat goed heeft begrepen. 'Na drie ampullen vroeg ik hoeveel er nog moesten. Hij zei: allemaal. Ik zei: dan vermoord ik hem. Hij zei: we helpen hem gewoon naar de lieve heer. Ik zei: dat doe ik niet, doe jij het verder maar.' Hierin klinkt de stem door van een coassistent die niet alleen openlijk van mening verschilt met haar opleider, maar daar ook concrete consequenties in haar gedrag aan verbindt. Dit getuigt van een houding waarin ze zelf verantwoordelijkheid neemt voor haar eigen handelen en is in die zin zonder meer professioneel te noemen.

Reflectie

Er zijn vele opvattingen en theorieën over professionaliteit. In de huidige medische opleidingen wordt het begrip veelal gerelateerd aan het zogeheten CanMEDS-model, ontwikkeld vanuit de gedachte dat de moderne dokter in maar liefst zeven rollen deskundig dient te zijn. Naast de rol van medisch expert moeten studenten geneeskunde en artsen in opleiding zich tegenwoordig onder meer bekwamen in de rol van communicator, samenwerker en professional. Kern van het moderne onderwijs in medische professionaliteit is de reflectie op het eigen handelen. De huidige generatie wordt daarbij opgeleid vanuit het idee dat 'de' goede dokter niet bestaat. Juist omdat iedereen verschilt, leren ze dat het belangrijk is om zelf te

ervaren hoe ze – als professional – met diverse situaties van de beroepsbeoefening omgaan. Het idee van reflectie is dat ze die ervaring niet alleen ondergaan, maar dat ze ook bewust stilstaan bij wat die ervaring met ze doet en wat ze daarvan kunnen leren.

Het leren luisteren naar eigen gevoelens, inclusief lastige en tegenstrijdige emoties, hoort ook bij professionaliteit. Uit het verslag van de coassistent: 'Hij zei toen: nou je staat helemaal te trillen, wat vind je hier nou van? Dus ik vertelde dat ik het heel heftig vond en dat dit niet mocht.' De formele richtlijn (Raamplan Artsopleiding 2009) stelt hierover: 'De juist afgestudeerde arts heeft de bekwaamheid (...) op het eigen handelen in de medische praktijk te reflecteren, in relatie tot de eigen gevoelens en cognities; (...) te reflecteren op het eigen functioneren in moeilijke, indrukwekkende of schokkende situaties.'

Besprekbaar maken

Reflecteren op je eigen handelen heeft alleen zin als je ook bereid bent over deze reflecties het gesprek aan te gaan. In de opleiding oefenen aankomende dokters daarom met verschillende manieren om hun eigen overwegingen besprekbaar te

De coassistent heeft een gezond gevoel bewaard voor wat wel en niet gepast is

de vijf jaar opleiding die zij reeds doorlopen heeft, een gezond gevoel bewaard voor wat wel en niet gepast is. 'Onze patiënt was inderdaad overleden. Hij hield zijn hand omhoog naar mij en zei: sla dan, een high five. Toen heb ik dat maar gedaan.' De menselijke maat moet terug in de zorg. Deze oproep klinkt steeds vaker, zowel vanuit patiëntenbewegingen als artsenorganisaties. Voor het werken aan een menswaardige zorg ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij de professionals zelf. Zij zijn het die de inhoud van de zorg feitelijk vormgeven. Een goede dokter is iemand die zich laat aanspreken op zijn of haar eigen opvattingen over goede zorg. In de huidige medische praktijk is deze manier van aanspreken nog verre van vanzelfsprekend. De generatie die nu wordt opgeleid zal een belangrijke rol spelen bij de hiervoor noodzakelijk cultuurverandering. Laten we hun inbreng daarom van harte koesteren. ■

maken. Het schrijven van persoonlijke essays stimuleert hen bijvoorbeeld in het stilstaan bij eigen gedachten én gevoelens. Ook in hun stages leren studenten hun persoonlijke observaties serieus te nemen. Wat valt hen op? Wat zien ze feitelijk, en wat zijn hun gedachten, gevoelens en overwegingen daarbij? Wat kunnen ze daarvan leren? Het nabespreken van dergelijke reflecties in kleine groepjes leert hen nadenken over hun eigen professionaliteit. Het is tegen deze context dat we het verslag kunnen lezen. 'Toen we uiteindelijk weer terug in de auto zaten zei ik hem dat ik geleerd had dat dit niet zo mag.' Deze coassistent is opgeleid vanuit het idee dat haar eigen inschatting ertoe doet, en dat ze hierover redelijkerwijs het gesprek kan aangaan. Niet alleen achteraf, bijvoorbeeld in intervisie met collega-coassistenten op het opleidings-

instituut, maar ook direct 'op de werkvloer', op het moment dat de betreffende situatie zich voordoet, met degenen die daar direct bij betrokken zijn, zoals de huisartsopleiter.

Niet afleren

Paradoxaal in het onderwijs in professionaliteit – waarbij studenten in eerste instantie professioneel gedrag áánleren – is dat ze daarnaast ook moeten worden geholpen om bepaald gedrag niet áf te leren. In een interview met cardioloog Ron Peters over het professionaliteitsonderwijs in het AMC, in NRC van 1 november 2008, wordt dit als volgt verwoord: 'De gemiddelde eerstejaarsstudent heeft oog voor de problemen van de patiënt, is empathisch en betrokken. Maar veel artsen zijn dat vermogen onderweg kwijtgeraakt.' Klaarblijkelijk heeft deze coassistent, in

contact

mail@myravanzwieten.nl
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

Myra van Zwieten heeft een boek geschreven over artsen en professionaliteit: *Zorg voor goede dokters*. Het verschijnt in februari bij uitgeverij Libris.

De rubriek Achter het nieuws (zie blz. 2314) gaat in op de verantwoordelijkheden van de coassistent.

web

Het verslag van de coassistent en het Raamplan Artsopleiding 2009 vindt u bij dit artikel via medischcontact.nl/artikelen. Alles over de zaak Tuitjenhorn leest u in het gelijknamige dossier op de site.